

SPOR TESİSLERİNİN REKREATİF AÇIDAN KULLANIMI

Serdar CEYHUN

Erzincan Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Beden Eğitimi Spor Bölümü, Erzincan.

Özet

Spor tesislerinin dünyada yayılması ile birlikte ihtiyaçların artması ve bunun doğal sonucu olarak çok amaçlı işletmelerin yapımı, verimli kullanım açısından kaçınılmaz olmuştur. İnsanlar hem spor hem de sağlık amaçlı tesislere yönelirken, aynı işletme içinde farklı bireysel ve toplumsal ihtiyaçların giderilmesi gereği ortaya çıkmaktadır. Spor tesislerinin sadece spor amacıyla insanların faydalandıkları yerler olmasından ziyade, rekreatif faaliyetlerinde yapıldığı çok amaçlı tesisler olması, daha fazla kişinin buradaki hizmetlerden faydalanması sonucunu ortaya çıkarmaktadır. Spor tesisleri gerek özel gerekse kamuya ait işletmeler olarak toplumla bütünleşme ve sporun yaygınlaştırılması açısından kendilerini yenileme ve hizmet yelpazesini genişletme zorunda kalmaktadır. Bu durum daha kaliteli ve modern tesislerin ortaya çıkmasına dolayısıyla da standartların yükselmesine yol açmaktadır. Yükselen standartlar; işletmeler açısından maliyetleri artırsa da, rekreatif kullanımına uygun, açık alanları da içine alan, yalnızca rakiplerle değil kendisiyle rekabet içinde olan, doğayla dost spor işletmelerine olan ihtiyaç, her geçen gün daha da artmaktadır

Anahtar Kelimeler: Spor tesisleri, rekreasyon, işletme, boş zaman.

IN USAGE OF SPORT FACILITIES AS A VIEW OF RECREATIVE

Abstract

With the increase of requirements sports facilities spread all over the world and naturally construction of multi-purpose enterprises become inevitable from the standpoint efficient usage. People use these facilities both for sports and also for health, and as is due to fulfill the different individual and social needs within the same enterprise. The fact that sports facilities become the multi-purpose places not only for sportive activities but also for the exercise of recreative activities leads to the augmentation in the utilization of these facilities. Sport facilities, both private and state-owned are obliged to renew themselves in terms of integration with the society and the expansion of sports. This brings about establishment of modern facilities of high quality and consequently an increase in the standards. Even though rising standards increase the costs of facilities, the need for sports facilities which are nature friendly, compete not only with its rivals but with itself, that include the open spaces and suitable for the use of recreation is gradually increases every day.

Key Words: Sport Facilities, recreation, management, leisure time.

Giriş

Gelişen ve değişen dünya şartlarında çalışma şartlarının ağırlaşması ile birlikte insanlar monoton günlük yaşamın stresiyle mücadele eder bir hale gelmektedir. Devletler bir taraftan ekonomi, savunma, sağlık, eğitim, kültür, sanayi gibi alanlara yatırımlar yaparken diğer taraftan insan faktörünü de göz ardı etmemektedir. Aslında 21. yüzyılda devletlerin geleceğini; boş ve işsiz nüfuslar değil, eğitilmiş ve istihdam sorunu olmayan üreten insan toplulukları belirleyecek. Bu gerçeği bilen gelişmiş ülkeler şimdiden planlarını ve yatırımlarını mümkün olduğunca uzun vadeli tutmaya çalışmaktadır.

Sportif yatırımlarda bu planlar içinde en önemli yeri tutmaktadır. Çünkü toplumların bilinçli olarak spor yapma anlayış ve imkânlarına kavuşturulması günümüzde çağdaşlıkla özdeş kabul edilmektedir (Yetim, 2000: 71).

Yatırım planları yapılırken, insanlara daha mutlu ve huzurlu bir mekân hazırlamak temel hedef olmakla birlikte, bu yatırımların ne derece verimli ve sağlıklı kullanıldığı çoğu zaman tespit edilememektedir. Kaynakların sınırlı olması ülkeleri akıllı ve bilinçli yatırım yapmaya zorlamaktadır. İnsanların son yıllarda hayatlarına giren ve çoğu zaman nasıl ve nerede değerlendirebileceklerini bilemedikleri veya değerlendiremedikleri mekânlar gün geçtikçe daha çok aranır hale gelmiştir. İnsanlar doğa ve çevreyle olabilecekleri ortamları ararken, kendilerini iş hayatının ve günlük sorunların dışına atmaya çalışmaktadır. Önceleri bu tür yerler çok cazip gelirse de şimdilerde aranır olmuş hatta bu tesisler için ciddi ücretler ödenmeye başlanmıştır.

Boş zaman kavramının günlük hayata girişi, beraberinde boş zamanların değerlendirilmesi (rekreasyon) kavramını da ortaya çıkarmıştır. Rekreasyon faaliyetlerinin yapılması için ilk ve en önemli şartlardan birisi faaliyetlerin yapılacağı mekân yani tesislerdir. Rekreasyonel kullanımda tesisler konusu incelenirken, insanların rekreasyona neden ihtiyaç duydukları, tesislerin yapımında dikkat edilmesi gereken hususlar, tesislerin işletilmesi ve yapılması gerekenler hakkındaki görüşlere yer verilecektir

Boş Zaman, Rekreasyon ve Spor İlişkisi:

Var olmakla ilgili zaman kavramı; insanın daha çok temel fizyolojik ihtiyaçlarını ve hayatını devam ettirmek için gerekli olan eylemleri yapmak için harcadığı zaman olarak da tarif edilebilir. Geçimle ilgili zaman ise; çalışma ve ekonomik giderlerin karşılanması amacıyla harcanan zamandır. Bu iki kavram günümüz insanların hemen hepsi için zorunludur. Fakat gelişen dünya şartlarında insanlar ağır çalışma şartlarında kendilerine özel bir zaman dilimine de ihtiyaç duymaktadır. Bu ihtiyaç insanlara boş zaman kavramını hatırlatmıştır.

Bugün dünyanın en ileri toplumları dahi boş zaman konusunda ek taleplerde bulunarak kendilerine ait boş zamanları artırma çabası içindedir. “Amerika da bir kişi büro işini bitirdikten sonra geri kalan zamanını, ay ışığında dinlenme (üretim süresi), arabanın korunması, çimenlik, kayak ve mutfak (bakım süresi), uyku (uyuma süresi) için ayırır ve eğlence (boş zaman) için ise gerçekten çok az zaman kalmaktadır. Bir kişinin daha fazla sahip olduğu malların tüketimi zamanı gerektirdiğinden; yemek yeme zamanı, ailede geçirilen zaman gittikçe azalmaktadır. Bunun başka belirtileri olarak, insanların kitaplar ve resimler gibi kültürle ilgili malları satın alacağını fakat bunları ne okuyacak ne de seyredecek zamanları olmayacağını söyleyebiliriz. Bir sonuç olarak Amerikalılar gün geçtikçe, zamana mallardan daha çok değer vermeye başlamışlardır. Zamanın gittikçe kıtlaşması, bizim gelirlerimizi daha fazla artırmamızla ilgili çabamızın zamanla azalmasına yol açabilir.” (Kotler, 1972: 98).

Boş zaman; kişinin hem kendisi hem de başkaları için bütün zorunluluklardan veya bağlantılardan kurtulduğu ve kendi isteği ile seçeceği bir faaliyetle uğraşacağı zaman olarak tarif edilmektedir (Tezcan, 1982: 10). Daha geniş ve amaca uygun olabilecek tanımlama ise, boş zaman; insanın zorunluluklar dışında, eğilimleri ve istekleri doğrultusunda istediği gibi oyalanabilmesi, dinlenebilmesi, eğlenebilmesi veya kendini geliştirmesi için hak ettiği zaman dilimidir (Karaküçük, 1999: 38).

Kitle iletişim ve halkla ilişkilerin gelişmesi son yıllarda sporun geniş kitlelere yaygınlaştırılması açısından olumlu bir etki yaparken, spor bilincinin yayılmasına da yardımcı olmuştur. Sporun başkalarıyla yarışma yönünden ziyade, insanın kendisiyle yarışması olduğu ve sağlıklı bir yaşam için gerekliliği hemen herkesçe kabul edilmektedir. Bu yönden bakıldığında boş zaman faaliyetlerinin değerlendirilmesinde sportif faaliyetler diğer boş zaman faaliyetlerine göre daha popüler ve sağlıklı görülmektedir. Ancak, kişinin boş zamanlarını değerlendirmek, sağlıklı olmak gibi ihtiyaçlarına istinaden güdüldüğü sportif faaliyetler, bulunduğu topluluk içerisinde kendini değerlendirmek ve başkalarını geçmek yani kazanmak gibi düşüncelerden soyutlanmasını gerektirmez. Ayrıca sağlık için yapılan spor faaliyetlerinde, ön plana sağlıklı olmak, güçlü olmak gibi biyolojik faktörler çıkmakla beraber, sağlıklı bir beden başarı oranının daha yüksek olması ve sağlıklı kişilerin, toplumla daha sağlıklı ilişkiler kurması, yaygın spora yönelmede sosyal faktörlerinde rol oynadığının birer göstergesidir (Serarslan, 1990: 126).

Rekreasyon, profesyonel işi dışında, insanın kendisinin karar verip seçtiği ve katıldığı faaliyetlerle yaşamının zenginleşmesi, mutlu olması ve bu yönlerde ilerlemesini sağlamaktadır. (Karaküçük, 1999: 232) Bu tanımlamaya göre spor; profesyonelliğin dışında yapıldığı zaman, yani amatör bir ruhla ve insanın beden sağlığını geliştirmek, dinlenmek, eğlenmek ve sosyal ihtiyaçlarını temin etmek amacıyla yapıldığında rekreasyonel bir araç olarak kullanılabilir. Spor insanların rekreatif gereksinimlerini karşılama da önemli bir hareket alanı sağlarken, rekreasyon da, sporun toplumsal yaygınlaşmasında ve sportif başarılar elde edilmesinde önemli roller üstlenmektedir. (Küçüktopuzlu v.d. , 2003: 39)

“Spor, rekreasyon faaliyetleri arasında en fazla tercih gören alanlardan biri özelliğini taşımaktadır. Çünkü spor her yaşta ve cinsten olan insanların her türlü rekreatif ihtiyaçlarına cevap verebilmektedir. Spor açık veya kapalı alanlarda, araçlı veya araçsız, hafif veya sert, ferdi veya gruplu, zamana karşı veya zaman önemli olmadan, özellikleriyle çeşitliliği, değişkenliği ve toplumsallığıyla insanlara birçok alternatifler sunabilmektedir. İnsanların doğaya, maceraya, vücut güzelliği ve sağlık gibi birçok değerlere önem verdiği günümüzde, spor önemli bir rekreasyon aracı olmuştur. Bu anlayışla sporun dağcılık, yüzme, bisiklet, tenis, trekking, jogging, rafting, badminton gibi branşlarında ilginin daha fazla yoğunlaştığı görülmektedir. İlginin yoğunlaştığı bu spor branşlarının yarışma ve rekabetten çok, doğaya ve maceraya yönelik, bireysel, fazlaca vücut sentezine dayalı branşlardan olması rekreasyonel amaçlı yapılan sporların, geleneksel bazı sporlara nazaran daha fazla tercih gördüğünün nedenlerini ortaya koymaktadır.” (Karaküçük, 1999: 248)

İşletmeler ve amaçları:

Üretim faktörlerini optimal (en iyi) şekilde birleştirmek suretiyle, mal veya hizmet üretilip pazarlayan kâr, sosyal fayda ve devamlılık amacı güden ekonomik ünitelere işletme adı verilir (Örücü, 2003). Dar anlamda ise işletme; üretim araçlarının belirli bir biçimde örgütlendiği teknik bir birimdir. İşletme, fayda yaratan, başka deyimle iktisadi mallar veya hizmetler yaratan iktisadi bir birimdir (Bayar, 1995: 1).

İktisadi malların ve hizmetlerin iki özelliği vardır: Birincisi, insanların ihtiyaçlarını giderme niteliği bulunması, başka deyişle faydalı olmalarıdır. İkincisi, kıt olmalarıdır. Ekmek, kalem, demir, bina gibi somut maddeler iktisadi mallardır. Avukatlık, bankacılık, berberlik, lokantacılık iktisadi hizmetlerdir. İktisadi anlamda hizmetlerde mal sayılırlar. İktisadi mallar ve hizmetler, genellikle üretim faaliyeti sonucu ortaya

çıkarılırlar. Üretim yapmak için de üretim elemanları emek, doğa ve sermaye bir araya getirilmelidir. İşletmeler, üretim elemanlarını bir araya getirip mal veya hizmet üretimi faaliyetinde bulunurlar (Cemalcılar ve Diğerleri, 1993: 3).

İşletmelerin hangi amaçlara hizmet ettiği ise şu şekilde açıklanabilir. İşletmelerin kurulmasında üç temel amaç ortaya çıkmaktadır.

1. Kâr amacı ya da uzun sürede varlıklarını artırma amacı
2. Topluma hizmet ve sosyal sorumluluk amacı
3. İşletmelerin yaşamını sürekli kılma amacı (Aktepe, 2004: 73)

Bir İşletme Olarak Rekreasyonel Tesisler

Rekreasyon faaliyetlerinin yapılması için öncelikle bu tür rekreatif faaliyetlere uygun mekânların olması gerekir. Bu mekânların kuruluş yeri, ulaşım hizmetleri, bölgenin iklim şartları, kapalı veya açık olması gibi birçok etkenler göz önünde bulundurulur. Fakat bu etkenlerin hepsi eksiksiz dahi olsa, tesislerin devamlı ve sürekli kullanımı için; tesisin en iyi şekilde işletilmesi gerekir. İster rekreatif amaçlı, isterse genel amaçlı olsun bir tesisin yapımında öncelikle yapım ve kuruluş, daha sonra işletme faktörleri göz önünde bulundurulmalıdır.

Rekreatif kullanıma uygun alanlar açık alanlar ve kapalı alan veya tesisler olarak sınıflandırabiliriz. Açık alanlar;

1. Çocuk bahçeleri,
2. Oyun alanları,
3. Büyük parklar veya kent parkları,
4. Mahalle parkları,
5. Bölgesel parklar,
6. Özel amaçlı alanlar,
7. Korunmaya ayrılmış alanlar,
8. Şerit parklar,
9. Ulusal Parklar,
10. Okul bahçeleri

olarak sınıflandırılmıştır (Tezcan, 1977: 80). Yukarıdaki açık alanlar çeşitli yaş ve gruplara daha doğrusu toplumdaki farklı tabakalara hitap edebilmektedir. Örneğin 5 yaşındaki bir çocuk için çocuk bahçeleri cazip gelirken, 35 yaşındaki bir erişkin için bölgesel parklar tercih edilebilmektedir. Kişisel tercihlerde birçok faktör rol oynamakla birlikte geniş kitlelere hitap eden alanların kurulması tesisin verimli kullanımı için bir kıstas olacaktır.

Kapalı alanlar içinde tiyatro salonları, gençlik ve toplum merkezleri sayılmakla birlikte akla ilk gelen yerler spor tesisleri olmaktadır. Spor tesisleri sporun geniş kitlelere yayılması ve rekreatif faaliyetlerin yapılabilmesi için ideal alanlar olarak görülmekle birlikte, insanların boş zamanları ile tesislerin boş zamanı ve yeterli tesis bulmak sorun olabilmektedir.

Spor Tesislerinin Rekreasyonel Kullanımı

Ekonomik güçlükler karşısında günümüz spor politikası, artık mevcut altyapıdan yoğun ve akılcı biçimde faydalanmaya ağırlık veren ve kendini hissettiren yenileme ve onarım faaliyetine bağlı bir yönetim değişikliğine tanık olmaktadır. Başka bir ifadeyle, ekonomik problemler yüzünden ülkeler, mevcut tesislerden azami ölçüde istifade etmeye zorlanmaktadır (İmamoğlu, 1989: 29).

Spor Tesisleri; spor amacı için, belirlenmiş ve gereğince donatılmış, spor yerleridir (Erdem, 1986: 25). Tesislerin yapımında hedeflenen kriterlerden biri de; boş zaman uğraşısı olarak kitlelere sağlıklı spor yapma imkânı verebilmektir (Erdoğan, 1987:26). Sporun yalnız insanlar arasındaki rekabet olmadığı, temelinde insanın kendisini aşması ve eğitmesi gerçeği de hatırlandığında, Rekreatiyonel faaliyetlere yönelik hizmet veren rekreatif tesislerin; bireysel ve toplumsal açıdan sporun temel amaçlarına da hizmet ettiği görülmektedir. Spor tesislerinin rekreatif amaçlı kullanımı; rekreatiyonun amaçlarına bağlı olarak tesisin kullanım kapasitesini de artıracaktır.

Planlama ve Kuruluş Açısından Spor Tesislerinin Rekreatiyonel Kullanımı:

Spor tesislerinin rekreatiyonel amaçlı kullanım kapasitesinin artırılması, tesislerin çok amaçlı kullanılabilmesine veya kuruluşunda bu şekilde planlanabilmesiyle yakın ilişkili görünmektedir. Tesislerin sadece yarışma ve antrenman için kullanılması verimli bir şekilde işletilmemesinin nedenlerinden biridir. Bu nedenle tesislerde, rekreatif amaçlı etkinliklerde bulunmak isteyen insanlar için güç geliştirme, aerobik ve step salonları, çeşitli spor branşlarına yönelik oyun veya antrenman salonları, konferans, eğitim-öğretim, kurs, toplantı, gösteri, sergi, müze, dinlenme ve çay salonları için çeşitli bölümler, üniteler ayrılmalıdır. Ayrıca dinlenme parkı, çocuk oyun bahçesi ve açık spor alanları da düşünülmelidir.

Tesislerin kuruluş aşamasının başlangıcını, tasarım ve planlamacıların önceden tesisin yapımının genel amaçları gerçekleştirmek ve etkinliklerin felsefesinin tahakkukunun belirlenebilmesi için bir fizibilite çalışmasını yapmış olmaları oluşturur. Ancak çoğu durumlarda tesis amaçlara uygun yapılmamakta ve sağlıklı programlar da bu yüzden uygulanamamaktadır. Bir tesisin kuruluşunda, kullanıcıların ihtiyaçları ve maksimum kullanıma uygun olarak hizmet verebileceği yerin seçimi büyük önem taşımaktadır (Karaküçük, 1999: 173–174).

Tesislerin işletilmesi ve kullanımından önce, tesisler yapılırken; tesisin yapılacağı mahal hakkında (iklim, arazi yapısı, inşaat malzemesi, okul durumu, yaş grafiği, mesken uzaklığı, şehrin gelişme istikameti, trafik durumu, halkın içtimai-iktisadi durumu) inceleme yapılmalı, tesisleri kullanacakların görüşleri alınmalıdır (IV. Beş Yıllık Kalkınma Planı; 64). Bu tavsiyeler genel itibariyle spor tesislerini ilgilendirmekle birlikte rekreatiyonel tesisler içinde; planlama ve yapım aşamasında dikkat edilmesi gereken konulardır. Örneğin rekreatif faaliyetin yapılacağı yerin uluslararası yoğun trafiğe açık bir yol yakınında veya sanayi atıklarının bulunduğu bir çevreye kurulması planlama ve işletme açısından sakıncalı olabilir. Bugün birçok ülkede çevre ve daha yeşil bir doğa çabasıyla birlikte sportif yerlerin yeşil alanlarla birleştirilmesi ya da beraber imarı gittikçe ağırlık kazanan bir uygulama haline gelmiştir.

Yukarıda sayılan özelliklerin dışında rekreatif amaçlı tesisler planlanırken bu tesislerden faydalanacak insanların yani hedef kitlenin, çalışma ve boş zaman kriterleri de göz önünde bulundurulmalıdır. Özellikle devlet sektöründe görevli olanların akşam ve hafta sonu boş zamanlarını değerlendirme imkânı olduğu göz önünde bulundurulacak olursa konunun detayları daha belirleyici ve faydalı olacaktır. Şöyle ki; Akşam saatlerinde açık tesislerden faydalanmak isteyen gruplar veya insanlar faaliyetlerini rahat ve güvenli yapmak için ergonomik bir ışıklandırma sistemine ihtiyaç duyacaktır. Böyle bir sistemin kurulmadığı bir tesisin kullanım zamanları, yalnızca güneşin ışığının mevcut olduğu vakitlerle sınırlı olacaktır. Tesis diğer zamanlarda atıl ve kullanılmaz bir görünüm sergileyecektir.

Sportif alanların rekreatif amaçlı planlanması, sporu meslek olarak yapan profesyonel insanların dışındaki insanlara toplumsal ve sosyal fayda sağlayacağından, özellikle yerel yönetimlerin açık alanlardaki planlama ve projeleri bu ilkelere bağlı olarak yapmaları isabetli olacaktır.

Diğer yandan yeni yapılan tesislerin büyük kapasiteli olması sonuçta personel açığıyla birlikte giderlerin de artmasına yol açabilmektedir. Bu sebeple fazla seyirci mantığı terkedilip, daha fazla kitleye hizmet verme prensibi verimli kullanım için şarttır.

Rekreatif amaçla kullanılabilen spor salonları temel alınarak, tesislerin yapımında ve inşasında verimlilik açısından şu kriterlere dikkat edilmesi faydalı olacaktır. (Ceyhun, 1998: 43)

1. Spor salonu öncelikle ulaşım sorunu olmayan uygun bir mekâna kurulmalıdır.
2. Salonların kuruluş yerleri seçilirken, eğitim kurumlarına yakın yerler tercih edilmelidir. (Kamuya ait saha ve tesislerin ortak kullanımı açısından)
3. Sanayi ve hava kirliliği gibi olumsuz çevre faktörlerinden etkilenebilecek yerler tercih edilmemelidir.
4. Salonun kurulacağı, yerleşim merkezinin trafik akışını bozmamalıdır.
5. Salonda kullanılacak malzemelerde ve yapımında ergonomik şartlar göz önünde bulundurulmalıdır. Örneğin ışıklandırma da; yan cephelerden 40 ampul kullanılacağına, tepeden yerleştirilmiş 30 ampulle sporcunun daha rahat spor yapması sağlanabilir.
6. Salonlar birden fazla sporun yapılabileceği şekilde planlanmalıdır.
7. Salonlarda birden fazla branşın yapılmasına elverişli, kolay taşınabilecek veya kısa zamanda kolayca yer değiştirebilen malzemeler kullanılmalıdır. (Hidrolik ve elektrikli potalar gibi)
8. Gerektiğinde müsabakaların yapılabileceği nizami ölçülere ve yüksekliğe sahip salonlar yapılmalıdır.
9. Güneş ışığından azami faydalanılacak şekilde salon yerleştirilmelidir. (Kuzey-Güney istikametinde)
10. Bir salonda aynı anda 4 takımın kullanacağı 4 ayrı soyunma odası ve duşların olması gerekir.
11. Spor salonları ileride gelişip genişletilebilecek şekilde imar edilmelidir.
12. Yan hizmet birimleri (Tuvaletler, duşlar, soyunma odaları, hakem odaları, sağlık odası vs.) yeterli sayıda ve büyüklükte olmalıdır.
13. Salonlarda özellikle akustik özelliklere uygun (sesi absorbe eden) malzemeler kullanılmalıdır.
14. Spor salonlarında esas faaliyetin gerçekleştirileceği salonun dışında, bir antrenman veya ısınma salonu bulundurulmalıdır.
15. Özellikle seyirci kapasitesinin fazla olduğu salonlarda; havalandırma ve sirkülasyona dikkat edilmelidir.
16. Seyirci faktörü de düşünülerek sosyal tesislere yer verilmelidir.
17. Otopark, tesisin veya salonun büyüklüğü ve seyirci kapasitesine göre bulundurulmalıdır.
18. Isıtma sistemi özellikle kış mevsiminin uzun olduğu bölgelerde, modern şartlara göre düzenlenmelidir.

İşletmecilik Açısından Spor Tesislerinin Rekreatif Kullanımı:

Rekreatif faaliyetlerde hayatın zenginleştirilmesi ya da renklendirilmesi sonuçta kişisel ve toplumsal faydada sağlamaktır. Bu düşünceden hareketle rekreatif amaçla planlanan tesislerin işletilmesinde; tesiste veya rekreatif amaçla kullanılacak alanda görevli kişilerin öncelikle bu özelliği bilmeleri gerekir. Tesislerdeki bu gereksinim üst yöneticilerden başlayarak en alt birimdeki görevlilere kadar uzanmalıdır. Gerekirse bu konuda; tesiste görevli personel hizmet içi eğitimle bilinçlendirilebilir. Çünkü rekreatif faaliyetlerde bulunan insanlar; tesisten faydalandıkları süre sonucunda fiziksel faydanın yanında yüksek moral ve rahatlamış bir şekilde tesisten ayrılmalıdır. Aksi takdirde tesis işlevini yerine getiremiyor veya rantabl işletilemiyor denilebilir. Burada işletmenin hizmet faaliyetindeki mahareti, işletmenin aynı zamanda kullanıcılar tarafından memnuniyetini de belirleyecektir. Rekreatif tesisler bu yönleriyle bir hizmet işletmesi olarak görülebilir.

İnsan davranışlarıyla yönlendirilerek sunulan hizmetlerin büyük çoğunluğunda maliyet, kalite ve verimliliğe etki eden en önemli unsur işgücüdür. Hizmetlerin sunumundaki başarı büyük sermaye yatırımlarından ziyade verilen hizmetin niteliğine göre belirlenmektedir. Bundan ötürü hizmeti verecek personelin seçiminde tecrübesi, yeterliliği, eğitimi, beşeri ilişkileri, uyumu, görünüşü, kültürü gibi faktörlere dikkat edilir. Bu nedenle "hizmet üretiminin esasını insanlar oluşturur" (Can ve Diğerleri, 1995: 193).

Yapılan tesislerin her kademedeki ihtiyaç duyacağı personel de tesislerle birlikte düşünülmelidir. Bu yapılmadığı takdirde tesisleri faal halde tutacak personel sağlanamaz. Fiziki yatırımlarla beraber insan gücü planlanmasını ve beşeri ihtiyaçları birlikte hesaba katmazsak, kaynak israfına yol açar ve atıl kapasite yaratabiliriz. Bu durum, arzu edilen bir gelişme sayılamayacağına göre, tesislerin maliyetini yükseltici bir rol oynayabilir (Erkal, 1992: 77).

Temel bir hedef doğrultusunda işletilen rekreatif tesislerde; demografi, alt yapı, okul, aile veya iş yerine yakınlık, ulaşılabilirlik gibi özellikler yanında, tesislerin albenisi yani çevreye yabancılaşmamış, çevresini etkileyebilecek, alt yapı, enerji bakım-onarım, personel, bütçe ve yönetim sorunlarından arındırılmış bir anlayış içerisinde rantabl çalışma mümkün olabilecektir. Rekreatif etkinliklerde ayrı ve önemli bir yere sahip spor etkinliklerinin ise yarışma anlamından uzak, rekreatif kullanımda rantabl çalıştırılması ayrı bir önem taşımaktadır (Karaküçük, 1999: 173-178).

Sonuç

Rekreatif kavramı devletlerin ve bütün insanların gündemine ileriki yıllarda daha fazla girecektir. Çünkü işsizlik ve bunun sonucunda her gün ağırlaşan çalışma şartları özellikle çalışan kesimin dinlenme, eğlenme vb. ihtiyaçlarını daha fazla öne çıkaracaktır. Rekreatif talepler yalnızca insanların ihtiyacı olmakla kalmamış, devletlerde çalıştırdıkları insanlardan daha fazla verim elde etmek için bu konudaki yatırımlarını artırarak hızlandırmışlardır. Gelişmiş ülkeler de doğa, çevre, turizm, sağlık gibi konulara ağırlık verilmesi ve burada yaşayan insanların bilinçlenmesi tesadüfi değildir. Bu bilinç rekreatifin daha geniş kitlelere yayılması açısından olumlu etkide bulunacaktır. Kamu ve özel kesimdeki kurum ve kuruluşlar çalışanlarını rekreatif faaliyetlerden faydalandırmak için çeşitli etkinlikler düzenlemekte hatta ciddi bütçeler ayırmaktadır.

Rekreasyonel faaliyetlerin uygulanacağı mekânlar özenle seçilmeli, proje ve imar planlamalarında çevre ile uyumlu daha yeşil, doğaya saygılı ve doğayla bütünleşen, kullanım alanı olarak ihtiyaçları karşılayan 10 yıl sonrasına değil belki 50 yıl sonraya hitap eden tesisler yapılmalıdır. Tesislerin yapımında yan hizmet birimleri ve sosyal hizmet binaları (Kafe, w.c, duş, soyunma odaları, sağlık odası, ısınma salonu, sauna vb.) da ayrıntılarıyla düşünülmelidir. Rekreasyonel tesislerin ve hizmetlerin bulunduğu yerlerde, özellikle hassas kıyı bölgelerinde doğru yapılandırılmış tesislerin bulunması faydalı olmaktadır.(Daly, 2000: 155). Bu tesislerdeki aktif rekreasyon alanları aynı zamanda çevrenin doğal yapısının korunması içinde bir araç olarak kullanılabilir.

Rekreasyonel amaçla kullanılan tesislerin yöneticileri ve personeli özenle seçilmeli, bu personel ve yöneticiler gerek işin önemini anlamaları, gerekse daha iyi hizmet vermeleri amacıyla hizmet içi eğitimden geçirilmelidir.

Gelecek yıllar içinde rekreasyonun önemi daha iyi anlaşılıp bu konuda ki yatırımlara özel sektörden daha fazla talepler olacağı tahmin edilmektedir. İnsanlara eğer önemli oldukları bilinci verilirse, rekreasyonel tesisler den ekonomik olarak tatmin edici gelirler elde edilebilir. Bunun için en önemli şartların başında işin kalitesi ve detaylarına azami dikkat gelmektedir.

Kaynaklar

1. IV. Beş Yıllık Kalkınma Planı, Özel İhtisas Komisyonu Raporu, Ank., 1979, s.63-74.
2. Aktepe, Eyyüp, İşletmecilik Bilgisi, Gazi Kitabevi, Ankara, 2004.
3. Bayar, Doğan, Sanayi İşletmelerinde Yatırım Politikası, Eskişehir,1995.
4. Can, Halil; Tuncer Doğan; Ayhan Doğan Yaşar, Genel İşletmecilik Bilgisi, Ankara, 1995.
5. Cemalcılar ve Diğerleri, İşletmecilik Bilgisi, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir, 1993.
6. Ceyhun, Serdar; Kamuya Ait Spor Salonlarının İşletmeciliğindeki Verimlilik, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya, 1998.
7. Daly, Jim, Recreation and Sport Planning and Design, Second Edition, Human Kinetics, U.S.A, 2000.
8. Erdem, Ümit, “Ülkemiz Açık Spor Yerleri ve Kitleye Yönelecek Spor (Tesis) Politikasındaki Yeri ve Önemi”, Türkiye Amatör Spor Dergisi, Sayı:15, Ankara, 1986, s. 25-27.
9. Erkal, Mustafa, Sosyolojik Açından Spor, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1992.
10. Erdoğan, Meral, “Türkiye’de Spor Salonlarının ve Faaliyetlerinin Durumu ve Yaygınlaştırılması”, T.M.O.K Dergisi, No:70, 1987, s.26-27.
11. İmamoğlu, A.Faik “ Spor Tesisleri İşletme Politikası”, TASK dergisi, Ankara, 1989, s. 29-30.
12. Karaküçük, Suat, Rekreasyon Boş Zamanları Değerlendirme, Ankara,1999.
13. Kotler, Phillip, Marketing Management: Analysis, Planning and Control, Prentice Hall Inc., New York, 1972 .
14. Küçüktopuzlu F, Gözek K, Uğurlu A., “Boş Zaman Rekreasyon İlişkisi ve Üniversite Öğrencilerinin Boş Zaman Faaliyetlerini Değerlendirmeye Yönelik Bir Araştırma”, 1. Gençlik Boş Zaman ve Doğa Sporları Sempozyumu Bildiriler Kitabı, Ankara, 2003, s.33-45.
15. Öricü, Edip, Modern İşletmecilik, Gazi Kitabevi, Ankara, 2003.
16. Serarşlan, Zahit; “ Spor Pazarlaması: Sporun Topluma Yaygınlaştırılmasında Pazarlama Tekniklerinden Yararlanma” Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, 1990.
17. Tezcan, Mahmut, Sosyolojik Açından Boş Zamanların Değerlendirilmesi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları No: 116, Ankara, 1982.
18. Tezcan, Mahmut. Boş Zamanlar Sosyolojisi, Doğan matbaası, Ankara, 1977.
19. Yetim, A.Azmi, “Sporun Sosyal Görünümü”, Gazi BESBD, Cilt V, Sayı:1, Ank., 2000, s.63-72.